

*Γιώργος Μπαμπινιώτης**

ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

ΖΩΝΤΑΣ «την αλαζονεία τής ψηφιακής τεχνολογίας» που κορυφώνεται στο ηλεκτρονικό βιβλίο, τρομάζω στη σκέψη μιας νέας θεοποίησης τής μηχανής, ενός νέου απ-ανθρωπισμού. Αυτός ο ηλεκτρονικός νεοπλουτισμός με τη διανοητική έπαρση που επιφέρει είναι πνευματικά, πολιτισμικά, παιδευτικά και ψυχικά επικίνδυνος. Τείνει να γεννήσει μια διανοητική μανία που ουδεμία σχέση έχει με αληθινή παιδεία. Το να πιστεύεις ότι τα πάντα στον αγώνα κατάκτησης τής μόρφωσης είναι ηλεκτρονικώς εξαρτημένα δηλώνει, αν μη τι άλλο, έλλειψη αυτογνωσίας. Γενικά, πρόκειται για έναν αφόρητο πληροφοριακό μανισμό που, αν επικρατούσε ποτέ καθολικά, θα οδηγούσε σ' έναν ολοκληρωτισμό, αβάσταχτο για την ελευθερία επιλογής των μέσων έκφρασης και, τελικά, για την ίδια την προσωπικότητα του συγγραφέα αλλά και τού αναγνώστη.

* Καθηγητής Γλωσσολογίας και π. Πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών, Πρόεδρος του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού.

Η παράδοση τού πολιτισμού τού βιβλίου και της βιβλιοθήκης, μια κατάκτηση που έφερε τη γνώση στους πάντες και παντού δεν μπορεί να μηδενισθεί και να υποκατασταθεί από τη μηχανή και τον πλήρη εκμηχανισμό τής σκέψης και της έκφρασης του ανθρώπου. Η έντυπη σε συνδυασμό με όποια ηλεκτρονική πληροφόρηση, στον χώρο τής μάθησης, της διανόησης, της επιστήμης, του πολιτισμού, της τέχνης, είναι η μόνη νόμιμη και ανθρώπινη προσέγγιση που νοείται ότι μπορεί να ισχύσει μόνο σε μια τέτοια συμπληρωματική καθαρά σχέση. Όχι μόνο γιατί θα ήταν ένα ασύλληπτο κόστος να μετατραπεί σε ηλεκτρονική/ψηφιακή μορφή ό,τι εκατοντάδες χρόνια τώρα αποτύπωσε σε έντυπα μέσα ο άνθρωπος, αλλά και γιατί κάτι τέτοιο θα ήταν πρακτικά ανέφικτο και οικονομικά ασύμφορο. Και απάνθρωπο! Γιατί μια διανοητική και, κατεξοχήν, βιωματική διεργασία που είναι η επαφή τού ανθρώπου με το κείμενο, είτε ως παραγωγή κειμένου είτε ως πρόσληψη, δεν μπορεί να μεταβληθεί σε μια ψυχρή, τεχνητή σχέση ανθρώπου και μηχανής.

Στον Εθνικό Διάλογο για την Παιδεία συμφωνήσαμε όλοι ότι η λειτουργία βιβλιοθήκης σε κάθε σχολείο είναι απαραίτητος όρος για κάθε αλλαγή στην Εκπαίδευση με σκοπό την επίτευξη μιας ποιοτικής παιδείας. Το πρότυπο της Φινλανδίας, και όχι μόνο, με τη Βιβλιοθήκη δίπλα σε κάθε σχολική μονάδα, μας έπεισε ότι η συγκρότηση και λειτουργία σχολικών βιβλιοθηκών ως συμπλήρωμα και προέκταση της διδασκαλίας στην τάξη είναι απαραίτητος όρος, αν μιλάμε για αναβάθμιση της Παιδείας και για μια γενναία και ουσιαστική αναδιάρθρωση της εκπαιδευτικής λειτουργίας. Εφόσον εφαρμοσθεί η ομαδοσυνεργατική μέθοδος, δηλαδή η

ανάθεση στους μαθητές καθ' ομάδες να συλλέγουν, να επεξεργάζονται, να συνθέτουν και να παρουσιάζουν στην τάξη με την καθοδήγηση πάντοτε των δασκάλων θέματα-κεφάλαια της διδασκόμενης ύλης, τότε η εργασία των μαθητών στη βιβλιοθήκη τού σχολείου είναι εκ των ων ουκ άνευ. Μέσα στη βιβλιοθήκη, φυσικά, θα χρησιμοποιήσουν οι μαθητές και τους Η/Υ, για περαιτέρω συλλογή πληροφοριών από το διαδίκτυο και για τις τεχνικές ευκολίες που παρέχει η πληροφορική, στην αναζήτηση πληροφοριών από ευρύτερες πηγές.

Ωστόσο, και αξίζει να τονισθεί κι αυτό με την παρούσα ευκαιρία, η ίδια η χρήση των Η/Υ και των πληροφοριακών συστημάτων εκεί που κυρίως εξυπηρετεί την έρευνα και εκμάθηση, είναι η δυνατότητα προσέγγισης μεγάλων και πλούσιων βιβλιοθηκών και άντλησης πληροφοριών από βιβλία και περιοδικά. Αυτό σημαίνει ότι πάλι σε βιβλία και βιβλιοθήκες θα χρειαστεί κανείς να καταφύγει, για να συγκεντρώσει τις πληροφορίες που χρειάζεται, αφού οι ηλεκτρονικές τράπεζες πληροφοριών όπως η *Wikipedia* λ.χ. δεν μπορούν να συναγωνιστούν σε ποιότητα και εγκυρότητα, ούτε να υποκαταστήσουν τους όγκους έγκυρων γνώσεων που είναι αποθησαυρισμένες για πολλές δεκάδες ετών σε πολλές χιλιάδες έντυπων βιβλίων. Τελικά, θα το πω σκληρά, η αποκλειστική καταφυγή σε ηλεκτρονικές πληροφορίες είναι, κατά κανόνα, χαρακτηριστικό απαίδευτων τεχνοκρατών ή εθισμένων και «εξαοτημένων» ηλεκτρονικών χρηστών. Δεν είναι γνώρισμα ευαίσθητων, σκεπτομένων και υποψιασμένων ατόμων, που αναζητούν πραγματικά τη γνώση και που είναι διατεθειμένοι να την ψάξουν σε συχνά δυσεύρετη βιβλιογρα-

φία και σε δημοσιεύματα που καθόλου δεν καλύπτονται από την πενιχρή ψηφιοποιημένη γνώση.

Εκπαιδευτικοί, γονείς και μαθητές, καθώς και όσοι «πονοούν» την Παιδεία και ενδιαφέρονται να μάθει ο μαθητής εξ απαλών ονύχων να αναζητεί τη γνώση στις φυσικές πηγές της (στα δημοσιευμένα έργα, στα ειδικά περιοδικά και, βεβαίως, στα βιβλία αναφοράς όπως τα λεξικά, οι εγκυκλοπαίδειες, τα πληροφοριακά έργα, τα βοηθήματα), πρέπει όλοι μαζί να απαιτήσουμε κάθε αλλαγή στην Εκπαίδευση να συνοδευτεί και με τη λειτουργία βιβλιοθήκης σε κάθε σχολική μονάδα, η οποία συνεχώς θα εμπλουτίζεται με νέα ελληνικά και ξένα βιβλία, ώστε μετά από μερικά χρόνια κάθε βιβλιοθήκη να είναι το καμάρι και το σημείο αναφοράς κάθε σχολείου.

Βεβαίως —συνάγεται ελπίζω από το πνεύμα που γράφονται οι γραμμές αυτές—, μιλάμε για βιβλιοθήκες που θα σφύζουν από ζωή, όπου όχι μόνο θα συχνάζουν και θα μελετούν μαθητές και εκπαιδευτικοί και θα δανείζονται (τα Σαββατοκύριακα) βιβλία, αλλά όπου θα πηγαινούν οι δάσκαλοι με τις τάξεις τους και θα διδάσκουν τη χρήση της βιβλιοθήκης και την αναζήτηση και αξιοποίηση της βιβλιογραφίας. Με τα βιβλία και τις βιβλιοθήκες μεγαλώσαμε όλοι όσοι αγαπάμε τη μόρφωση και ασχοληθήκαμε με την επιστήμη και τα γράμματα. Αυτοί που είναι διαπρύσιοι κήρυκες της χρήσης αποκλειστικά ηλεκτρονικών μέσων, και που θριαμβολογούν για τη δυνατότητα να πλησιάζεις όγκους πληροφοριών, συνήθως είναι και αυτοί που έχουν μικρή σχέση με το διάβασμα και την πραγματική παιδεία! Είναι αυτοί που, κατά κανόνα, είναι συχνά καταδικασμένοι να πελαγο-

δρομούν, να χάνονται ή μάλλον να καταπλακώνονται από όγκους πληροφοριών!

Αυτό που λείπει τελικά είναι η στέρεη γνώση, η συνδεδεμένη βιωματικά με κάποιες σελίδες ενός βιβλίου, με το οποίο αποκτάς ειδική σχέση: το παίρνεις στα χέρια σου, το ξεφυλλίζεις, σημειώνεις κάτι που σ' ενδιαφέρει και θυμάσαι την ιδιαίτερη μορφή (και προσωπικότητα) του βιβλίου, τη σελίδα, το σχήμα, τα γράμματά του. Μια ιδιότυπη, ανθρώπινη σχέση, όπως είναι από τη φύση της κάθε πνευματική σχέση.